Колись у дитинстві покарали мене за щось — не дали дочитати книжку, яка дісталась мені нелегко і яку я мав повернути її власникові днів за два чи за три. Я потім шукав ту книжку скрізь — у запічку, під матрацом, лазив під комод, повитирав усеньке павутиння в коморі, до хліва заглянув — і все марно. Охопив мене розпач, бо книжка була надто цікава, розсердився я на всіх, і на себе теж розсердився чомусь.

Отак сидів під старою грушею в садку — й сердився. Світ мені став немилий, небо здавалось похмуре, дратував пташиний щебет. Прогуркотів по вулиці автомобіль, і мені не закортіло вискочити з обійстя, щоб подивитись на нього. Пролітали в синьому небі лелеки, а мені то все було байдужісінько.

Якась чудернацька мураха вилізла з-за грудки, поворушила вусиками, а потім хутенько так побігла, наче за нею гнались, — а мені не захотілося взяти мураху до рук, роздивитись її. Не захотілось — і край.

Бо стояло перед очима все те, що я прочитав недавно. Як розбишакуватий хлоп’як тікав із дому, його пригоди, його мандри стояли перед очима. Йому таки пощастило, бо опинився на кораблі, його не висадили на берег у першому-ліпшому порту. Цікаво, а з ким вони зустрілися тоді біля мальовничого острівця — з піратами чи не з піратами?.. Далі я нічого не знав, бо книжку відібрали.

Й треба ж було мені так зачитатись, що корова, яку пас, зайшла в сусідський город.

Либонь, корову нашу ніхто не любив — уредна й неслухняна, давно годилося б продати, та покупець не знаходився. Може, покупця й знайшли б, та молоко вона давала дуже сите, сметани завжди в глечиках настоювалося стільки, що ложкою не прогорнеш. "Піду і Ласку наб’ю, щоб знала, це вона винувата", — вирішив, підводячись.

Збоку від стежечки блимало в траві щось. Я нагнувся й підняв невеличкий, добре відшліфований камінчик. Продовгастий, він був різнокольоровий. Одна плямка на сірому її тлі світилася сивим смушком, що по краях ледь-ледь жовтів, а за тією жовтизною цвів справжнісінький розлив оранжевого. Те оранжеве на камінці було найяскравіше, воно вбирало зір, а вже за ним починалося синє, тільки воно не яскравіло, а бліде було, наче хто порохом його притрусив. І ще була цятка червоного кольору, наче відблиск піонерського галстука… Я взявся витирати той камінець об сорочку, і скоро він зробився чистий, оранжеве поніжнішало, а на синьому відкрилися якісь ледь-ледь примітні золотисті плямки, й червона цятка заяскріла вогником.

Де в нашому садку міг узятися цей камінчик? Я знав, либонь, кожну грудку землі тут. Під сливами в нас бита цегла лежить, поіржавіла бляха, лахміття. До яблуні ренет підкочено великий камінь, щоб нам, дітям, було легше вилазити і рвати яблука. Ген чорніє розсохла бочка, яку батько давно вже збирається полагодити, але й досі так і не зібрався. Знаю, на якому дереві який сучок, знаю, де гілка відмерла, де лишаї ростуть, де на сливах і вишнях молодий чи старий глей, який сколупуєш нігтем і їсиш.

А звідки міг узятись цей камінчик?

Барвистий, він лежав на моїй долоні, зібравши в собі різнокольорові вогники, а ті вогники здавалися живими, бо так старанно я натер свою знахідку. Коли перевернути камінчик, то вогники спалахували іншими відтінками, — і поки я дивився, як той камінець міниться розмаїтими своїми барвами, гнів мій швидко й непомітно розтанув, наче його не було. Раптово я забув про все — й про те, що книжку в мене відібрали, й про те, що читання я обірвав на найцікавішому місці.

І — як не дивно — зовсім мені перекортіло йти до хліва й бити нашу Ласку. Не те, що я пошкодував її (бо хіба можна пошкодувати таку забрьоху, таку заброду, від якої ні спасу, ні порятунку немає), а просто я

перестав думати про неї. Нехай собі стоїть у хліві, нехай собі ремиґає, бо напаслась, та й гички їй у жолоб підклали.

Все ще тримаючи на долоні камінчик, я підвів угору голову — і знову побачив над собою лелек. Летіли вони невисоко, летіли плавно, і стільки легкості було в їхньому льоті, що зненацька в мені прокинулася певність, що і я так зможу, якби тільки захотів. У грудях, у всьому моєму тілі з’явилося збудливе тремтіння, якийсь холодок пронизав мене і задрижав у горлі, наче там застряв ковток студеної води, це все від хвилювання, від тієї раптової певності, що я можу летіти.

Звідки набралося стільки лелек? Ніби з усіх навколишніх лугів напливли вони в оцю синю безодню над нашою хатою, ніби і з ближчих сіл прилетіли, — як я міг досі не дивитись на них, як міг не дивуватись і не вражатись?

Зір мій стомився, опустив я голову — в жмені моїй лежав довгастий невеличкий камінчик, наче витканий з різних барв…

Пішов я по вулиці — просто так пішов, без мети. Може, на щось натраплю чи щось побачу. Вітерець ішов зі мною поруч, то відстаючи, то випереджаючи, і скрізь він зоставляв свої сліди — на листі дерев, на куряві. Якби я захотів, то бігцем пустився б, і тоді він нізащо мене не випередив би, але мені чомусь не хотілось того. Так, наче тим я міг скривдити цей лагідний і теплий вітерець. Нехай собі вичворяє, що йому вгодно.

Йшла мені назустріч Маринка — рябе дівча, з якого всі діти завжди підсміювались. І я теж підсміювався, хоч ця Маринка не заподіяла мені нічого лихого. Підсміювався, хоча, коли чесно зізнатись, вона мені чимось і подобалась. Чим саме? А хто його знає. Може, тим, що очі в неї широко розплющені, наче здивовані чи вражені чимось. А може, тим, що на людей вона завжди так дивиться зачудовано, наче ніколи досі не бачила

їх. Та ще в неї голос такий мелодійний, такий ніжний, що іноді противно стає, а іноді — приємно. Проте частіше стає все-таки приємно.

Вона, забачивши мене зоддалік, хотіла з дороги звернути, щоб обійти. Побоювалась, либонь, що глузувати почну, що зачіпатиму. То я прудко подавсь їй назустріч, та все всміхаюся, щоб бачила, що нічого проти неї не замишляю.

— Слухай, — кажу, — ти куди йдеш?

А вона стала й ніяк не зважиться відповісти мені.

— Куди? — питаю. І ще приязніше всміхаюся їй.

А вона все не відповідає — побоюється. Знає, що від мене всього можна сподіватись.

— А ти куди? — зрештою в мене питає.

— Так собі йду.

Її великі очі ще більшими стали, наче дивину якусь почула, та й собі відказує:

— І я йду.

— Та ти не бійся, — кажу їй. — Не бійся.

— Я не боюся, — вона мені, а видно, що перелякалась, бо з голосу чути. — Тільки мені йти треба.

— То йди, — я їй великодушно.

Їй би й піти зразу, а вона стоїть, ніби щось підступне почулось їй у тому, що я сказав.

— Не бійся, — знову їй, — іди.

Вона боком-боком, позираючи на мене скоса, взялась відступати від мене, а потім усе швидше, швидше, а потім як дремене! Ну й чудна! Я з нею по-доброму хотів поговорити, хотів розпитати про все, а вона думала, що кривдитиму. Ото стояла біля мене й тремтіла.

— А хіба я міг її скривдити? Не міг я скривдити її — і я розтулив долоню, розглядаючи той камінчик, що знайшов у своєму садку. Долоня спітніла, й вологий камінчик здавався тепер іще красивіший. Хотілося притулити його до губ і поцілувати. Але я не поцілував. Тільки знову взявся старанно терти його об сорочку — може, засяє він новими іскрами, інші народяться на ньому барви? Я натирав той камінчик, і в душі моїй усе розвиднялося й розвиднялося, вона ставала добріша й краща.

Йшли мені назустріч люди, й мені хотілося запитати в них: "А чи ви знаєте, що в мене є камінчик? А чи ви знаєте, що це за камінчик?"

Але вони проходили мимо, заклопотані своїми справами, і, либонь, зовсім їм було байдуже до того, є в мене той камінчик, а чи його немає.

За сільською крамницею лежав запущений город, який давно вже не копали й не засаджували. Він блекотою та бузиною заріс, кропивою, чортополохом — сюди різний непотріб із крамниці викидали, та й люди з ближчих обійсть теж зносили. На цьому городі можна було сховатись, коли вже вдома ніде схованки не знаходив, тут і коти знаходили собі притулок. А одного разу я бачив, як із цих чагарів заєць вийшов. Саме вийшов, а не вискочив. Було це восени, ще не пізня година стояла, він ліниво так виплив на дорогу, і я навіть не здогадався спочатку, що то заєць. Наближався собі до нього, а він ледачкувато тюпав через дорогу.

А коли вже він наддав ходу, то я зразу догадався, що то заєць, та вже пізно було!..

То в цих чагарях за крамницею завжди знаходив собі притулок шолудивий цуцик, нікчемне таке собача, яке всього на світі боялось, од усього тікало. Воно й голосу, либонь, свого не мало, бо не осмілювалось ні гавкнути на когось, ні ошкіритись. Ніхто йому ні кусня хліба не кине, ні вареної картоплини, а про те, щоб кістка яка перепала, — й говорити не доводиться. Ото він і тримався біля крамниці, де зрідка мав таку-сяку поживу, та й тієї не мав би за дужчими та спритнішими собаками, якби не добре серце продавщиці — вона жаліла цуцика.

Я зразу його побачив — сидів під кущем блекоти й жалібно дивився на мене закислими очима. Він уже такий настраханий, що навіть не кинувся тікати від мене: знав бо, хоч від кого б ховався, то однаково не сховається.

— Привіт, привіт, — сказав я йому, — як діла?

Він моргнув підсліпуватими очима й навіть хвостом не поворушив.

— Не життя, а тьху, — вгадав я собачий настрій.

Цуцик із мого тону здогадався, либонь, що бити його не збираюсь, і поволеньки підійшов до мене.

— Ну, — сказав я і відчув, що голос мій затремтів од раптового жалю до цієї загнаної істоти, — чи не підеш зі мною?

Він опустив голову до самої землі й не підводив очей.

Ледь-ледь тремтіла шкіра на спині, й патлатий, у реп’яхах, хвіст здригався.

Я нагнувся й провів долонею по шиї — цуцик присів ще нижче й затремтів дужче.

Мені стало ще жалкіше його. Підняв з землі — цуцик прищулився, безпорадно розчепірив лапи, безвольно звісив голову, й рудувате його ніжне черево з дрібними сосками затремтіло.

— Що ж, ходімо до мене додому.

Я не поніс його до хати, бо знав, що його зразу ж хтось викине на вулицю — бо хіба ж можна таке страховидло тримати серед посуду, серед одягу? І не лише викинуть, а й занесуть його так далеко, що цуцик не тільки на це обійстя не втрапить, а й у село. Тому я шаснув до хліва, по драбині здерся на горище — й тут, серед шерехкого сіна, залишив малого шолуденка. Хоч він і зостався в темряві, проте не заскімлив перелякано, бо, очевидно, здогадувався, що я друг його, що допомогти хочу.

З хати я непомітно виніс для нього трохи хліба, якихось кісток у помийниці знайшов.

Я навіть не кликав його на горищі — він сам, непомітний у темряві, підкотився до мене, а що я на колінах повз, то він в обличчя тицьнувся своїм писком.

— Тихіше, дурнику, — порадив я йому, — не шелести, чуєш…

Він, мабуть, зрозумів мене, бо їв тихцем.

Увечері я сидів під хатою, стискаючи в руці свій камінчик. Уже посутеніло, і в небі вийшла на пашу ціла отара зірок, а за ними й місяць — їхній пастух. Я дивився на небо, й такі думки з’являлися в моїй голові, що я про них ніколи й розповісти не зумію. Не зумію розказати й про те,

який тоді вечір славний був — здається вилікував би найхворішу душу, як ото подорожник будь-яку рану лікує.

Мене кликали до хати, та я не йшов. Мабуть, гадали, що я все ще серджусь, а я про те й подумати не міг, щоб сердитись. Бо хіба можна сердитись, коли всі ті зірки не тільки в небі, а й у твоїй душі?

І коли в твоїй руці отой несподіваний камінчик, знайдений у садку.